

Regional biblioteksplan för Blekinge och Kronoberg 2019-2021

Inledning	2
Syfte och mål med biblioteksplanen	2
Regional biblioteksverksamhet och sjukhusbibliotek	2
Regional biblioteksverksamhet i Blekinge och Kronoberg	3
Organisation och styrning	3
Vision och strategi	4
Vision	4
Strategi	4
Utmaningar och möjligheter	4
Folkbibliotek	4
Regionbibliotek	5
Prioriteringar 2019 – 2021	5
Övergripande	5
Biblioteket som mötesplats	6
Digitalisering	6
Små barns språkutveckling	6
Litteratur och läsfrämjande	6
Arbetsmetoder	7
Uppföljning	7
Sjukhusbiblioteken inom hälso- och sjukvården	7
Medicinska biblioteket Landstinget Blekinge	7
Hälsobiblioteket i Region Kronoberg	8
Anställda i Region Kronoberg	8
Studering	8
Allmänheten	8
Revidering av biblioteksplanen	8

Inledning

Den 1 januari 2014 trädde en ny bibliotekslag (SFS 2013:801) i kraft. Lagen gäller för all offentligt finansierad biblioteksverksamhet. Skolbibliotekens verksamhet regleras dessutom i skollagen (2010:800).

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

I de fall landstingen har sjukhusbibliotek bör dessa vara med i planen.

Enligt Bibliotekslagen ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Alla ska kunna vara delaktiga i samhällslivet. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Välinformerade individer har bättre möjligheter att delta i den demokratiska processen och ha förståelse för samhällsutvecklingen. De målgrupper som är särskilt prioriterade är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, personer med annat modersmål än svenska samt barn och unga.

Syfte och mål med biblioteksplanen

Syftet med planen är att den biblioteksverksamhet som Region Blekinge och Region Kronoberg bedriver ska tydliggöras. Planen ska ge vägledning i valet av prioriteringar av framtida utvecklingsinsatser och strategier.

Den regionala biblioteksplanen är inte styrande för de kommunala biblioteken utan ger underlag för arbetet med utveckling, samverkan och kvalitet.

Mål med planen

- Identifiera och analysera strategiska utmaningar.
- Peka ut strategiska utvecklingsområden.
- Beskriva metoder för att uppnå målen.

Arbetet med planen har skett genom att dialog förts mellan den regionala biblioteksverksamheten, ansvariga för kommunernas folkbibliotek, de två vårdbiblioteksorganisationerna, andra organisationer och enskilda med intresse för bibliotek, bildning och litteratur. Styrgruppen för Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg har varit delaktig i processen.

Regional biblioteksverksamhet och sjukhusbibliotek

Region Kronoberg och Region Blekinge är huvudmän för biblioteksverksamhet både för den verksamhet i hälso- och sjukvården som stödjer personalens informationsbehov och ger tillgång till vetenskapliga informationsresurser och den regionala biblioteksverksamheten vars uppdrag är att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Verksamheterna styrs av ett flertal styrdokument (se faktaruta sidan 3). Verksamheterna kan också stödja sig på internationellt antagna dokument som UNESCOs folkbiblioteksmanifest och IFLAs Global Vision 2018 den senare pekar ut framtiden i tio punkter för alla bibliotekstyper. I Sverige håller Kungliga biblioteket på att ta fram en nationell biblioteksstrategi som ska presenteras för regeringen i mars 2019. Förslaget ska innehålla långsiktiga mål och strategier, utifrån Bibliotekslagens bestämmelser och kommer att omfatta alla bibliotekstyper.

Styrdokument

Gällande lagstiftning

Bibliotekslag (2013:801)

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Patientlag (2014:821)

Gällande regionala styrdokument

Regional kulturplan för Blekinge 2018-2020

Regional Kulturplan för Kronobergs län 2018-2020

Regionala utvecklingsplaner

Blekingestrategin Attraktiva Blekinge 2014-2020

Gröna Kronoberg 2025

Regional biblioteksverksamhet i Blekinge och Kronoberg

Organisation och styrning

Den regionala biblioteksverksamheten utgörs av Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg (BiBK) som är en aktör inom kultursamverkansmodellen. Verksamheten är samordnad för Kronoberg och Blekinge, det administrativa ansvaret innehas av Region Blekinge och verksamheten är lokaliserad till både Växjö och Karlskrona. Övergripande regionala och statliga styr- och strategidokument är grunden för arbetet med biblioteksutveckling i Blekinge och Kronoberg. Verksamheten har en politisk styrgrupp med fyra politiker från de två regionerna. Verksamheten utgår ifrån en medveten omvärldsanalys och har ett tydligt medborgarperspektiv. I sydsverige samverkar regionerna genom Regionsamverkan Sydsverige - ett samarbetsorgan där de sex sydligaste regionerna ingår och kultur är ett av samarbetsområdena. Kulturutskottet arbetar för att samverka med staten, kommunerna, det professionella kulturlivet, civilsamhället, näringslivet samt akademien för att främja en hållbar utveckling i Sydsverige. Kulturutskottet har enats om tre kulturpolitiska prioriteringar i sitt arbete – Sydsverige lockar, Sydsverige samverkar, Sydsverige tillgängliggör.

Nationella kulturpolitiska mål:

- Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och förnyas
- Främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan

I Blekinges kulturplan är följande prioriterat:

- Stärka barn och ungas tillgång till kultur
- Stärka det professionella kulturlivet
- Stärka den kulturella infrastrukturen

I Kronobergs läns plan finns fem prioriterade utvecklingsområden:

- Ett enat sydsverige skapar ett starkt kultursverige
- Kultur i hela Kronoberg
- En internationell arena för muntligt berättande
- Det fria ordet i Kronoberg
- En starkare infrastruktur för bild och form

I den statliga budgeten för 2018 fick folkbiblioteken tidsbegränsat extra medel för Stärkta bibliotek. Dessa medel förväntas också 2019 och 2020. De regionala biblioteksverksamheterna fick via samverkansmodellen också del av dessa medel och BiBK har särskilda uppdrag att genomföra med hjälp av dessa medel.

Förutom uppdragen i bibliotekslagen och regionala uppdrag i de två kulturplanerna så har den regionala biblioteksverksamheten ett statligt tidsbegränsat uppdrag utanför samverkansmodellen 2018-2020 *Digitalt först - med användaren i centrum*. De regionala biblioteksverksamheterna ska verka som noder för att minst 75% av alla medarbetare på folkbiblioteken ska öka sin kunskap i digitalisering och främja att de i sin tur sprider denna kunskap till allmänheten. Även om dessa medel tas beslut ett år i taget.

Vision och strategi

Vision

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg ska vara en drivande aktör tillsammans med folkbiblioteken i utvecklingen av folkbiblioteksverksamheten i Blekinge och Kronoberg samt verka för att god kvalitet genomsyrar BiBKs arbete.

Kärnvärdena för organisationen är tillit, engagemang och förståelse.

Strategi

BiBK arbetar strategiskt för att stärka de kommunala folkbibliotekens utveckling genom att:

- Vara en god dialogpartner
- Främja samverkan
- Erbjud kompetensutveckling
- Omvärldsbevaka och förmedla omvärldsbevakning
- Stödja lokala processer
- Ge verktyg för biblioteken att arbeta med kvalitetsutveckling
- Stödja tillgängliggörandet av de resurser som arkiv, muséer och bibliotek förfogar över

Utmaningar och möjligheter

Folkbibliotek

Folkbiblioteksverksamheten i kommunerna står inför både utmaningar och möjligheter, de har ett mycket högt förtroende bland befolkningen och personalen anses kompetent. De som använder biblioteken är mycket nöjda och av de som inte använder dem kan många tänka sig att betala skatt för att biblioteken ska finnas till för de som behöver dem.

Utmaningarna består i svårigheter att rekrytera personal med rätt kompetens och att rekrytera chefer. Urbaniseringen gör att en del kommuner tappar i befolkningstal och andra växer vilket innebär svårigheter att ge en likvärdig biblioteksservice.

Medietransformation, digitalisering och ny teknik och en hög förändringstakt ställer stora krav på bibliotekspersonalens kompetens. Biblioteken brottas dessutom med sjunkande utlåningssiffror och i vissa fall även med minskande besökstal. På medieområdet ställs höga krav till exempel e-böckernas prismodell och ökad efterfrågan på material på ökande antal språk.

Ett av bibliotekens kärnuppdrag är att ge tillgång till medier på många språk. Biblioteken har betytt och betyder mycket för asylsökande och andra med annat modersmål än svenska. Vid den stor asylinvandringen 2015 tog biblioteken snabbt initiativ för att svara upp emot önskemål om att få lära sig svenska: språkcaféer startades, böcker köptes in på många språk och lokal samverkan inleddes.

Sannolikheten för att det i framtiden ska bli oroligheter i världen som leder till att människor söker sig till andra länder är stor och därför måste biblioteken fortsätta att ha en beredskap för när detta sker.

Medierna på bibliotek ska vara anpassade till läsarens möjligheter att förstå texten oavsett funktionsvariation, det betyder att det måste finnas en mängd olika typer av anpassade medier, inom detta område är dessutom teknikutvecklingen snabb.

Biblioteken ska främja litteraturen ställning genom att ge tillgång men också genom att förmedla läs- och litteraturupplevelser. Barns och ungas läsfärdigheter har under flera år sjunkit för att sakta vända uppåt igen. Biblioteken kan genom sitt arbete med läsfrämjande och språkutveckling bidra till att öka lusten till läsning. Att börja tidigt med att stimulera barns språk genom högläsning ger bättre förutsättningar för dem att bli goda läsare. Detta kan biblioteken göra i samverkan med barnhälsovården och förskolan.

Färre offentliga rum och minskad närvaro av olika myndigheter gör att bibliotekens betydelse ökar. Bibliotekens demokratiuppdrag blir allt viktigare. Bibliotekens uppdrag är att främja fri åsiktsbildning och kunskapsförmedling. Det demokratiska samhället bygger på att individerna har möjlighet att få ökad kunskap och möjligheter till ett fritt åsiktsutbyte. Utan starka chefer på folkbiblioteken inga stärkta bibliotek.

Regionbibliotek

Regionbiblioteken behöver vara uppdaterade och aktiva, folkbiblioteken är i olika utvecklingsfaser och har olika förutsättningar: ekonomiska, personella och lokalmässiga. Det är en utmaning att arbeta med kommunbibliotek som är i olika utvecklingsfaser och kunna nå samsyn för att stå starka tillsammans. Regionbiblioteken behöver testa nya metoder för kompetenshöjning och samverkan. En god dialog med de kommunala bibliotekens medarbetare och chefer ger möjligheter till både gemensamma utvecklingsprojekt men också särskilt stöd där det finns behov av det. För regionbibliotekens utveckling är omvärldsbevakning och deltagande i nationella och regionala nätverk mycket viktigt. I ett föränderligt samhälle är den resurs som den regionala biblioteksverksamheten utgör mycket viktig för folkbiblioteken. En nationell biblioteksstrategi som innehåller både vision och förslag på hur utvecklingen ska genomföras kan komma att stärka nationell, regional och kommunal biblioteksverksamhet.

Prioriteringar 2019 – 2021

- Biblioteket som mötesplats
- Digitalisering
- Små barns språkutveckling
- Litteratur och läsfrämjande

Övergripande

Den regionala biblioteksverksamheten har många olika uppdrag och nedan beskrivs de prioriteringar som görs under kommande planperiod. BiBK arbetar dock även med andra verksamhetsområden som mediefrågor, kvalitetsarbete, biblioteksverksamhet för barn och unga i alla åldrar, interkultur, minoritetsfrågor och biblioteksplaner. Tillgänglighet till biblioteksverksamhet för alla genomsyrar arbetet oavsett om det handlar om litteratur, läsfrämjande, digitalisering, bibliotek som mötesplatser eller tillgång till medier och information. De prioriterade grupperna i bibliotekslagen är ständigt aktuella i arbetet och det innebär ett aktivt arbete med jämställdhet och mångfaldsfrågor. Samverkan sker på olika nivåer och med olika typer av organisationer och med civilsamhället. Dialog sker genom organiserade möten och spontant.

Biblioteket som mötesplats

Besökarnas aktiviteter på biblioteken blir allt mer mångfacetterade och användandet av de fysiska mediasamlingarna minskar. Biblioteket som vårt gemensamma offentliga rum måste fortsätta att utvecklas, med en tillåtande atmosfär och möjlighet att delta i samtal, debatter och föreläsningar. Barns, ungas och vuxnas möjligheter att påverka behöver stärkas även när det gäller biblioteksverksamhetens innehåll och utformning.

Biblioteken behöver fortsätta att stärka sin lokala förankring. Lärandemiljöer behöver utvecklas eftersom lärandet blir allt mer individuellt. Biblioteket måste kunna ta hand om ökande önskemål om att bli medskapande och därför utveckla verkstäder/labbar för att stärka kreativitet och framtidens folkbildning. BiBK ska inspirera till utvecklingsarbete av mötesplatsen och stödja de lokala bibliotekens arbete genom kompetensinsatser, handledning och projektet *Kreativa rum* som är ett samarbete mellan BiBK, Slöjd i Blekinge och HemsLöjden i Kronoberg.

Digitalisering

Den digitala utvecklingen sker i hög takt och kräver hög kompetens och aktiv omvärldsbevakning. Biblioteken i Blekinge och Kronoberg har tillsammans med BiBK tagit fram en gemensam digital strategi för 2017-2020, den tydliggör roller och utvecklingsområden. Digitaliseringen är en genomgripande samhällsförändring och BiBKs fokus är på digital kompetens, barns och ungas tillgång till läsfrämjande verktyg och stimulans till aktiviteter för allmänheten på folkbiblioteken. I det nationella uppdraget kallat Digitalt först med användaren i fokus 2018 -2020 ska BiBK stödja bibliotekspersonalens kompetensutveckling och samverka nationellt för att en lärplattform tas fram samt att olika utvecklingsspår genomförs. Digitaliseringen ger kulturarvsområdet stora möjligheter att sprida kunskap om de samlingar av föremål och dokument som arkiv och museer förfogar över. BiBK ska stödja den utvecklingen regionalt.

Små barns språkutveckling

För att främja små barns språkutveckling arbetar BiBK i projektform men ambitionen är att arbetet ska permanentas och därför är förankringsarbete prioriterat. *Språkstegen* är ett utvecklingsarbete för små barns språkutveckling i Blekinge och Kronobergs län. Projektet har medel från Kulturrådet 2018 och kommer att söka fortsatt finansiering ett år i taget i tre år. Det är ett unikt samarbete mellan olika professioner, organisationer och politikområden på både lokal och regional nivå. Målgrupp är barn 0-3 år och deras familjer, arbetet ska stärka språk och identitet och främja läsning. Samarbetet ska 2020 omfatta barnhälsovård, bibliotek, förskola och logopedi.

Litteratur och läsfrämjande

Litteratur och läsfrämjande har lagts till området bibliotek i kultursamverkansmodellen. För Blekinge och Kronobergs del har en kartläggning av litteraturen gjorts och litteraturarbetet kommer att utgå ifrån den handlingsplan för litteratur som tagits fram 2018. Biblioteken har en lång tradition av att arbeta läsfrämjande. De nationella målen gör att arbetet kan få en tydligare struktur. BiBK ska stödja och inspirera till metodutveckling och ökad kunskap om hur digitala tjänster kan användas läsfrämjande. Projektmedel avsätts för att ge möjlighet att testa nytt. Samverkan med civilsamhället, studieförbund, barnhälsovård och aktörer i skolan är framgångsfaktorer. Prioriterade grupper är barn och vuxna med annat modersmål än svenska samt de som inte läser eller läser i liten omfattning.

Arbetsmetoder

För att genomföra olika insatser behöver BiBK använda många olika arbetsmetoder.

- Handledning
- Processledning
- Kompetensutvecklingsinsatser inom olika ämnesområden
- Förstudier utförs vid behov
- Ledning av gemensamma projekt
- Nätverksträffar
- Förmedling av omvärldsbevakning
- Fördelning av projektmedel

Uppföljning

Den regionala biblioteksverksamheten följs upp genom organiserade dialogmöten med Region Kronoberg och Region Blekinge samt i Kulturdatabasen. I propositionen (2012/13:147) framhåller regeringen att biblioteksplanerna dessutom ger möjlighet till nationell uppföljning. Kungliga biblioteket har i uppgift att tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna att följa upp hur regionala och kommunala biblioteksplaner tas fram och antas.

Sjukhusbiblioteken inom hälso- och sjukvården

Medicinska biblioteket Landstinget Blekinge

Dagens och morgondagens sjukvård grundar sig på vetenskaplig evidens. Medicinska biblioteket i Karlskrona (huvudman Landstinget Blekinge och från och med 2019 Region Blekinge) har som främsta målgrupp landstingets personal vid sjukhus, primärvård, psykiatri och tandvård i deras kliniska arbete, kompetensutveckling, forskning och studier. Medicinska bibliotekarier har till uppgift att stödja landstingspersonal i hela Blekinge län med litteratursökningar, handledning och undervisning i användningen av medicinska informationsresurser och bidrar till att landstingsanställda kan söka, hitta och kritiskt värdera vetenskaplig information. Andra målgrupper är patienter, närstående och allmänheten som erbjuds patientinformation.

Medicinska biblioteket bidrar till patientsäkerhet och en effektivare sjukvård genom att hälso- och sjukvårdspersonalens informationskompetens ökas och utvecklas. Kvalitativa elektroniska och tryckta resurser köps in, lyfts fram och presenteras för att stödja ett evidensbaserat arbetssätt inom vården. Kontinuerlig undervisning ska bedrivas för landstingsanställda för att resurserna ska användas på ett optimalt sätt. De medicinska bibliotekarierna har som mål att intensifiera och fördjupa kontaktytorna med kliniker och verksamheter genom pedagogisk och informationsstödjande närvaro i vardagsarbetet för landstingsanställda, bland annat med tjänsten ”klinisk bibliotekarie”.

Bibliotek inom hälso- och sjukvård samarbetar i ett nationellt nätverk, Eira, för att främja jämlik tillgång till vetenskapliga resurser över landet.

Under 2018 pågår arbetet med den nya regionbildningen i Blekinge. Eventuella förändrade förutsättningar för bibliotekets verksamhet är ännu inte klarlagda.

Hälsobiblioteket i Region Kronoberg

Hälsobiblioteket arbetar för att främja kunskap och utveckling inom hälso- och sjukvård. Hälso- och sjukvård är en verksamhet som ska grunda sig på evidens och för att underlätta detta erbjuds kunskapsstöd i form av tillgängliga informationsresurser och informationskompetens.

Anställda i Region Kronoberg

Biblioteket vänder sig i första hand till de som är anställda i Region Kronoberg och finns som stöd i klinisk vardag, kompetensutveckling, forskning och studier.

Medicinska bibliotekarierna utför och utbildar i informationssökningar, tillgängliggör informationsresurser, informerar om de möjligheter som finns för informationsbevakning och tillhandahåller en miljö för lärande. På detta sätt bidrar Hälsobiblioteket till att tillgängliggöra information och medverkar till en ökad patientsäkerhet och ett stöd för sjukvårdens kvalitet- och effektivitetsarbeten.

Studerande

Biblioteket erbjuder också studerande inom Hälso- och sjukvård fri tillgång till de resurser som finns på plats i biblioteket.

Allmänheten

Allmänheten har också möjlighet av att ta del både av informationsresurser och kompetensen på Hälsobiblioteket. Biblioteket har en samling information inom ämnen såsom hälsa och friskvård som är speciellt anpassad till allmänheten. Information och kunskap är viktiga komponenter för att uppnå delaktighet i sin egen hälsa och vård och kan även ge underlag för en dialog mellan patient, närstående och hälso- och sjukvården.

Hälsobiblioteket har tre lokaler som finns på Ljungby lasarett, på Sigfrids Sjukhus och på Centrallasarettet i Växjö. Biblioteket har även en hemsida för information och digitala resurser och arbetar för god tillgänglighet.

Revidering av biblioteksplanen

Den regionala biblioteksplanen för Blekinge och Kronobergs län ska under 2020 revideras av Region Kronoberg och Region Blekinge.

2018-06-

Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg, Kristina Hedberg, regionbibliotekarie

Medicinska biblioteket Landstinget Blekinge, Mats Reenbom, bibliotekarie.

Hälsobiblioteket Region Kronoberg, Magnus Ekstedt, enhetschef.